

Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Յայտարարութիւնների համար վճարում ե

Իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ:

Առհասարակ ամեն մի գիւղ ունի իր երեւոյթները:

Այդպէս չէ հայերի մէջ: Հայր,

Գիտի՛ր, քի՛ մարդիկը հեղուստ թողնին...
Այս քանի ժողովն է փութանալու՝ կանխոր...

Անպէս մեղք չիկայ, որ արած չըլլանք:

օտարազգի՝ վարժ ուհիներին պատճառ բերելու, թէ
տղքա՛յց ցլմանախոյզնդ չո՛ղ, հոգնդ է՛ քլմաք՛ պա

Մեր խախտում հայ կրկնում, բայց զայն

*) Եւ այն էլ այնպիսի, անցքեր, որոնց ճշմարտ
լինելը չառ դժուարին է ստուգել:

Վերջացնելով նամակս աւելացնեմ և սա որ ժողովուրդը միշտ համակրել է և համակրում է Նա :

զարկանքներով, Նախնականներով, Արտիստներով և արանց նմաններով, բայց դրանց հետ ծանոթացնելու, տարաբաղադրաբար առաջնորդներ չը կան, ուրեմն ժողովուրդը ստոր չէ...

Սպասենք մինչև այս կիրակի, տեսնենք ինչպես կաշկովի հոգեհանգիստը:

Մեծ. Ն. Տեր-Ներսիսեանցը լսելով յաջորդել ընդ-դիմութիւնը, ասում են, որ առաջարկել է երկուս-սարդներին, որ այդ հանդէսը կատարվի Ս. Թարգ-մանչայ վանքում (Գանձակից 20—25 վերստ հե-ռաւորութեամբ): Պ. Տեր Ներսիսեանց իր վրա է առնում բոլոր ծախսերը (երկուսարդները կաշխա-տեն այստեղ կատարել այդ հոգեհանգիստը, միւսը-գամայն նրանք կարծեն կընդունեն նաև պ. Տեր-Ներսիսեանի հրաւերը): Արդարև Նազարեանցի պէս մի ազգային աշխատողի յիշատակը ամենայն տեղ արժան է տօնել, ուր միայն որ Ս. Թարգմանչայ գեղեցկազարդ վանքում:

ՆԵՐՍԻՍԷ ԼՈՒՐԻՐ

Հնորակալութեամբ ստացանք Վերսը, հոգեբա-նական հետազոտութիւնը, գիրքը պ. Սեդրակ Մանգլինեանի:

Վ.ԼԱՒԻԱՎԱԿԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Թերեկի նահանգից մեզ հասած ուղարկած լուրերի հետ հա-ցի առաւելութեան մասին, ստացվեց և մարտի երե-կայու տխուր լուրը: Ամենից շատ մուրհիւր գըտն-վում է Ղալարի և Պատմա-Երեմի շրջակայքում:

Նոյն տեղից հաղորդում են, որ յունիսի 9-ին զինուորական գաղափարներով կազմակեր-պւած յանդուր Ալի-Հալի Նեպէյիկի գործի վճիռը, Նեպէյիկ մեղադրվում էր իբրև Կարտանի և Չէչ-նըստանի ապստամբների առաջնորդներից միւրը: Կատարանը յանցաւորին կանխարգել է դատաւար-տել: Վճիռը ներկայացրած է նահանգի կառավար-չին: Ապա մեզ հաղորդում են, որ յունիսի 9-ին զինուորական գաղափարներով կազմակեր-պւած յանդուր Ալի-Հալի Նեպէյիկի գործի վճիռը, Նեպէյիկ մեղադրվում էր իբրև Կարտանի և Չէչ-նըստանի ապստամբների առաջնորդներից միւրը: Կատարանը յանցաւորին կանխարգել է դատաւար-տել: Վճիռը ներկայացրած է նահանգի կառավար-չին:

Պ. Յով. Սուքասանեան խնդրում է մեզ յայտնել որ չաւտով լոյս տեսնելու են տաւ հատ հայոց երգեր պիանոի համար ուղեկցութեամբ (ակումպա-նիֆոնոմ): Յանկայողները կարող են կանխիկ ստորագրելով դիմելով կենտրոնական գրասենտա-նոցը, պ. Զ. Գրիգորեանին և Էնֆիլիսեանցին վճարելով 1 ռուբլ: Իսկ հրատարակվելուց յետոյ այդ երգերի գինը կը նշանակվի 1 ռ. 40:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅՑ

Հայութիւնն իւր նախնի անկախ իշխանու-թեան հետ կորսնցուց նաև մի ժողովրդի էական տարրն համառոտ իւր քաղաքային վարչական օրէնքն ալ:

Թուրքիայի Հայքս գուրկ այս կարեւորագոյն կեանքէն Օսմանեան ազգին 4-500 տարի հպատակելէ վերջ, ուր ուրեմն զգալով ազգին այս ամենակարեւոր հարկը, կը սխալմանք, կը դիմենք մեծագոր Սուլթանին, մերթ բողոքե-լով, մերթ աղաչելով պաղատելով օրինաւոր շրջանակի մէջ գրուած մի Սահմանագրու-թիւն կը լսենք դաւանելով թէ՛ այդ անուան տակ ազգին մի մեծ գործ տեսած եղանք, և սակայն այսօրուան ընդհանուր ազգին (ի մասնաւորի գաւառաց) ներքին և արտաքին, բարոյական և ֆիզիկական դառն վիճակը կը քարշէ կը տանի զմեզ սա տխուր երգակա-ցութեան թէ՛ Հայ բառգրքին մէջ Սահմա-նագրութիւնն իւր վարդապետութիւն կամ գործիչ նշանակութիւնն ունի, թէ՛ մենք զեռն անպատրաստ ենք Սահմանագրութեան, թէ՛ մեր Սահմանագրութեան բանաբաններն անհաստատիւններ են դժբաղդաբար:

Արդ թող ներուի մեզ, և եթէ կարելի է մի քանի աստիճան իրաւաբանական դատուի բանով թէ՛ հայկառակ ազգին մտադրեալ նպատակին, ևս և բնաւին հայառակ Սահ-մանագրութեան սկզբանց և տրամադրու-թեանց, պարզ միջոց և մի գործիչ դարձա-

մեր ձեռքը այդ օրէնքն 1860-ի զոյւլթիսէնէն ցայսօր, որպէս զի նորա շուքին տակ անձնա-սիրական կուսակցութիւնը ի վնաս ազգային շահուց և իրաւանց գուն հորձեն մէկգլխի տառապելու համար, այդ դիմակին տակ ամեն մի խլրտում, ամեն մի յեղափոխութիւն, Հայ Հայու, եղբայր եղբոր ընդդէմ կը զինէ և ահա կը զայ ի հանդէս սիրոյ տեղ տուր մին միւսայն սիրտն արիւնիւր համար, միաբանու-թեան տեղ մի ազգայնորձան երկպառա-կութիւն, մեր շինած փառասկներն արտա-սուսաց մոխրով ալ դարդարել ուղեղով և ահա այդ ճակատամարտի ուռմբը միաժամ ժողո-վրդի գլխուն կը պայթի, արդէն բազմաթիւ հարստահարութեանց և տղիտութեանց ներքե ծնշեալ մի վշտահար ազգի սրտին նորանոր և անարարմանի վէճեր փորելով և իրանց այս դժպէս ընթացից մէջ ի հարկէ ազգին կենսական ինդիքները վարչութեանց դիւանաց գրասենականներուն վրայ մեկուսի նետուած կը քնանան իբրև յաւիտեական քնով...

Մինչդեռ Հայը մի միայն բարոյական ազ-գաց չաքքին կը վերաբերի, ինքնօգնութեան օրինքը նա իւր բաղձնեալ ամեն բաները ազգային վարժարանաց և ի նախն ազգին ուս-մանը և դաստիարակութեամբ դարձանալուն մէջ պիտի կարենայ գտնել, և այս խաբխով ահա մի օր պիտի ունենայ իւր քաղաքական նշանակութիւնը, որոյ փորձը ներկայ տարի-ներու մէջ առաւել քան ազգութեամբ զգաց: Ուրեմն պէտք է որ Հայերս Սահմանա-գրութեան օճիքէն խտուի բռնելով դադա-փարակցութեան ազգայնութեամբ ձեռք ձեռքի տուած սիրտ սրտի կապած միահա-ղոյն թափիկը ազգին այդ «Պրպակիկէ»-ին վրայ, ազգայնութեան այդ մեծ գործին զինուոր գրուելով վերականգնել, շինել, որով Հայ ազգին այսօրուան մահաճառք վիճակին մի դարձան հայութիւնը իրական գործ մի կա-տարած ըլլալը, որպէս զի արդի յուսառ-բեալ ազգաց անօրեայ դատաստաններէն և պատմութեանց էջերէն եղծենք այս ամօթի և անարգանաց բառերն: Սեղ քնացող, դան-դաղ կիսամարդի, անաշխատ և այլն, զորս ցաւօք սրտի ամեն օր կը լսենք և կը կարգանք, և որ ամենատեսակին է թէ՛ մեզ համար իրա-ւամբ անողոր պատմութեան մէջ պիտի գրուի յամօթ և ի յաւիտեական նախատես մեր:

Ս. յս ընդհանուր տեսութենէն մի մաս նաւոր անխորհ Կարոյ Սահմանագրական կե-նաց վրայ:

Վեդրոնը հարկադրուեցաւ 1863-ին գաւա-ռաց սահմանադրական հրահանգ տալ ի գոր-ծադրութիւն: Կարին իբրև Հայաստանի կուր-ծքն եղող մի բազմահայ և համբաւեալ վի-ճակ, բնականաբար պէտք էր որ հրահանգ ընդունէր, և ընդունեցաւ, սակայն այդ օրի-նադատութիւնը գործադիր մարմինը գայն հակա-ռակ իր շահուց նկատելով առժամանակ մի իւր արդիւն մէջ պահեց, յետոյ չը կարենա-լով մարտել յակամայս դուրս հանեց և այսօ-րուան օրս 16 տարի է ի Կարին սահմանա-գրութիւնը կը գործադրուի բռնելով, Վեդր-վարչութիւնը և նոյն իսկ մենք զմեզ խաբա-նք, ինչպէս յառաջագոյն խաբեցինք Վեդրո-նին և ամեն Հայու թէ՛ Կարոյ և շրջակայ գիւղօրէից մէջ դարձան շատ կան և բարե-կարգ են և այլն:

16 տարի է քաղաքին մէջ երեսփոխանա-կան մի ժողով ընտրուած է. այդ ժողովն իւր ընտրութենէն մինչև հիմայ հակառա-մանադրապէս գրեթէ իւր միակերպութիւնն և ամեն ատեն գործած սխալմունքն ու ապօ-րինաւորութիւնը ինդիք շինելով, մի ճշմար-տութիւն խոսած կը լլամբ առարկելով որ 16 անգամ օրինական նիստ ըրած չունի ի նպաստ ազգին, և այս բացառիկ նիստերն ալ միմիայն առաջնորդական ինդիքը նուիրուած էին: Զր գիտեմք թէ՛ արդեօք Կարոյ երեսփո-խանութեան համար սահմանադրութեան ըն-դարձակ աստիճան այնչափ անձուկ և սահ-

մանախմէ էր, արդեօք բաց ի առաջնորդա-կան ունակտ վիճաբանութեանց չը կային ազգային այլ կարեւոր խնդիրը յուզուելու, դարձեալ ողբալի վիճակը միշտ իրենց աչքին առջև էր, ազգին ամենին աւելի հարկաւոր դաստիարակութեան խնդիրն և ընդ նմին շատ մը կարեւոր խնդիրներ անձեռնհաս էին լու-ծելու, փոխանակ ընդունայն և ապարդիւն ժամապաշտութեան: 20 ամիս առաջ մի նիստ ունեցաւ և բողոքեցաւ անպատճառ 15 օրէն գումարուելու օրոշմամբ, բայց դժբաղ-դաբար մինչև այս օրերս նիստը յետաձգուե-ցաւ պատճառներ ընելով Թուրքո-Ռուսա-կան պատերազմը: Բայց թող լաւ դիտայ ինք և իւր նախագահը թէ՛ այդ օրինակ պատ-ճառաբանութեամբ ազգին և Սահմանադրու-թեան առջև գործած մեղքերը չը կրնար քա-ւիլ բնաւ:

Կարին իւր համբաւեալ անուան անհա-մապատասխան եթէ այսօր մի յոյս կրնայ տաճել, այն ալ քիչ ատենէ ի վեր առաջ եկած կարգ մի համախրտ և համադադարա-կերտասարդները կարող են համարուել որք ի մի խորհուրդ անձանձիւր կը աքնին յօգուտ և ի վերածնութիւն Հայրենեաց որոյ մէկ գլխաւոր ապացոյցը կրնայ ըլլալ մէկ տարին հետէ ի նպաստ ազգին ուսանող աղքատիկ մանկուոյն իրենց ջանքը և աշխատութեամբ կատուցած թաւարներ, որ մինչ ցայժմ կը շա-րունակէ անյողողը: այդ յառաջադիմական խումբը կը բաղկանայ ըստ մեծի մասին քա-ղաքի ուսումնասէր և աշխոյժ երիտասար-դութենէն:

Ս. յս արի երիտասարդութիւնը չը կարենա-լով զիմանալ քաղաքին ազգային վարժարանաց ողբալի վիճակին և սահմանադրական ժողո-վոց քանի տարիներէ հետէ անկերպարան գրութեան՝ ստիպողական գործ անպէց ան-ցեալներն մի հանրագիր պատրաստելով ան-ձամբ ներկայացնել Կեր. Ցարութիւն սրբա-զանին, և դարձեալ աղիողորմ և ժողովոց անկանոն վիճակին վրայ ուշադրութիւն հրա-ւիրելով անմիջական բարեկարգութիւն կը հայցէր:

Հետեւեալ շարժումն Նորին Սրբազնութիւնն առ հարկի երեսփոխանութիւն գումարեց. անդ պատու ունենալով ունին գնել տեսաւ որ Ս. Նախագահն երիտասարդութեան կողմանէ տրուած հանրագիրը բերաւ դիւանին, նախ ամբողջ ժողովն և իւր նախագահն իրենք զինքն ամեն պարագաներու առջև մեղաւոր դատելով ամբաստանեցին, և ապա կարգն եկաւ դարձեալ և ժողովոց բողոքին վրայ ժողովն երկար վիճաբանելէ յետոյ, արդարացի գտնելով բողոքագրոյն իմաստը, ուսումնական անձերէ մի յանձնախումբ կազմեց, որպէս զի խորհրդակցելով իւր ծրագիրը շինէ և ներ-կայացնէ ժողովոյն, իրաւունք տալով իրեն միանգամայն զրոյն ալ ուղած խելահաս և բանիւրու անձինքն առնելու: Թէպէտ ի սկզբան միջերևին անհամաձայնութիւն ծագեցաւ, բայց ի վերջոյ նոր ընտրութեամբ համաձայնեցան և մի դարձեալ ան ծրագիր պատրաստեցին:

«ՄԵԱԿ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԳՂԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՒՆՑ

ՎԱՅԻՐԷ, 14/26 յունիսի: Այսօր խելիւր ստացաւ սուլթանի հրամանը, որպէս զի գա-հից հրաժարվի, և յանձնի նրան Տէվքիկ-փաշային: Թէպէտ պատրաստ է կատարել նրա հրամանը:

ՎԱՅԻՐԷ, 14/26 յունիսի: Այսօր երեկոյան 101 թնդանօթի ողջնով Տէվքիկ-փաշան խելիւր հրատարակեց, նախկին խելիւր ու-ղեղում է Կ. Պոլիս:

ՎՊՇԵՂԱՏ, 15 յունիսի 13-ին «Նայա» և «Կէրթալ» շղեկաւորը, Կոնստանդուպոլիս-էն Կոստանդուպոլիս դնալիս Մէնչիկով անուան-ված ամրոցի մօտ, ծանծաղուտի վրա նստե-ցին: Յունիսի 14-ին կէսօրից յետոյ նրանց ազատեցին:

ՀՈՒՄ, 14/26 յունիսի: Թագաւորը և թա-գուին այսօր ընդունեցին բոլորական իշխա-նին: Վաղը ի պատու նրան, Վիլհելմաւում ճաշ-կերոյթ կը արվի:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 14 յունիսի: Պետական բանկի 5% ստանալիս առաջին շրջանի արժէ 95 ռ., 25 կ., երկրորդ 95 ռ., 50 կ., երրորդ 95 ռ., 50 կ., չորրորդ 95 ռ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 241 ռ. 50 կ., երկրորդ 236 ռ., արեւելեան առա-ջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 92 ռ. 4 կ., երկրորդ 92 ռ. 37 կ., ոսկի 8 ռ. 40 կ.: Ռուսաց 1 ռուբլ Լոնդոնի վրա արժէ 23,55 պէնս. առաջ 100 ռուբլ Գերմանիայի վրա արժէ 701 մարկ 75 պֆ. Փարիզի վրա 248 Ֆր. սանտիմ: Տրամադրութիւնը ամուր է:

ԼՈՆԴՈՆ, 15/27 յունիսի: Բ. Գուռը զինեց պետութիւններին մի հեռագրով, որ հաստա-տում է 1841 թուականի սուլթանի իրադէն և մերժում է 1873 թուականի իրադէն, որ խելիւր իրաւունք էր տալիս զաշխարհներ կապել օտար պետութիւնների հետ և երկա-տական գործեր պահել:

ԼՈՆԴՈՆ, 16/28 յունիսի: Լորդերի ժողովի նիստում Կարնարօն ժողովի ուշադրութիւնը դարձրեց գործերի դրութեան վրա Հայաստանի մէջ և մերժում էր այն կարծիքը, իբր թէ Բ. Գուռը կատարել է Բերլինի զանազան հա-մեմատ Հայաստանի վերաբերութեամբ իր վրա արած պատրաստութիւնները:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 16 յունիսի: Այսօր դա-շարումից յետոյ նորից հրատարակեց «Рус-ская Правда» լրագիրը: «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, «Նորին Բարձրութիւն Թագաւորանքը Օրոշատախաւ երեխաների հետ յունիսի 14-ին երեկոյան «Վերժալ» նաւով ուղեւորվեցաւ Կոստանդուպոլիս: Հրամայ-ված է հրատարակել արժաթէ դրամ 48 աստիճանի (պրօբա) վեց միլիոն ռուբլու: Հը-րամայված է հրատարակել 18 աստիճանի արժաթէ նոր դրամ վեց միլիոն ռուբլու: Հը-րամայված է հրատարակել պետական զան-ձարանի սերիաներ 18-ը կարգի նախկին կարգերը փոփոխելու իւրաքանչիւրը երեք մի-լիոն, ութ տարի ժամանակամիջոցով իւրա-քանչիւրը 50 ռ. արժողութեամբ, պրօբանով 4, 32 1/100 տարի:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 16 յունիսի: «Голосъ» լրագիրը հաղորդում է, որ նշանակված մաս-նաժողովը Կովկասի բնակիչներին Ռուսաստա-նի ներքին նահանգները ուղարկելու մասին օրերումս վերջացրեց իր աշխատանքները և նախաձեռնեց հետեւեալ կանոնները. 1) Կով-կասեան լեռնաքանդակը պէտք է գաղթեն ներքին նահանգները առանձին առանձին, ար-տաքց կարգի դէպքերում ընտանիքներով: 2) Լեռնաքանդակները հատկով ուղարկվում են այն տեղերը, ուր իւրաքանչիւր անգամ կորոշի ներ-քին գործերի միւստորութիւնը: 3) Ներքա-գործութեան համար ընդունալ լեռնաքանդ-ակները կուրարկվեն Տաւրովի և Սարատովի նա-հանգների գիւղերը, իսկ անընդունակները քաղաքներում: Գիւղերում բնակեցրածները երկու տարեկան ընկալեցում, իսկ քաղաքնե-րում բնակեցրածները մշտապէս ընտանիքները պահելու համար ստանում են կալանաւար-վածների կրկնակի վճար: Բաղադրեւում բնակվողները բացի այդ ստանում են 10 ռ. 50 կ. բնակարանի համար: Ամբողջ գիւղերով գաղթողները ծովով արեւելեան Սիբիր կու-րարկվեն:

Վ. ԵՐԱՅԱՆ, 16/28 յունիսի: Պատգամաւոր-ներին ժողովը ձայների բազմութեամբ վճա-նակ Ֆերրիի օրէնքի յօդուածների քննու-թեանը անցնել:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 15 յունիսի: «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ յունիսի 15-ին հապան Պալիօկի Անժ Իշխաններ Կոն-ստանտին Կոնստանտինովիչ: Երէկ Նիկոլայ Նիկոլայիւի Կրտսերը ուղեւորվեց արտասահ-ման:

Իմպերալ-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԺՐՈՒՆԻ

Ի Ն

Типографія А. А. Михельсона